

M.Ed. Semester - 4 (CBCS) Examination
March/April - 2026 (New Course)

GROUP-A Education Management and Organization in Primary Education(Elective-1)

Time: 02:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

વિભાગ-૧

- પ્રશ્ન-૧ નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 750 શબ્દોમાં હોવો જોઈએ. (૨૦)
 દરેક પ્રશ્નના 10 ગુણ છે.
- 1) શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપનનો અર્થ, ખ્યાલ, જરૂરિયાત અને સ્વરૂપ સમજાવો. તે સામાન્ય વ્યવસ્થાપનથી કેવી રીતે અલગ પડે છે?
 - 2) શાળા વ્યવસ્થાપનમાં જિલ્લા શિક્ષણ અધિકારી કચેરી અને વાલી-શિક્ષક સંઘની ભૂમિકા અને કાર્યોની ચર્ચા કરો.
 - 3) પ્રાથમિક શાળાના સ્થાન પસંદગી માટે જરૂરી આયોજન રચના અને પરિમાણોનું વર્ણન કરો. કયા પરિબલો ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ?
- પ્રશ્ન-૨(અ) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 125 શબ્દોમાં હોવો જોઈએ. (૧૦)
 દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
- 1) પ્રાથમિક સ્તરે સરકારી શાળાઓ અને ખાનગી શાળાઓના વ્યવસ્થાપનનું સ્વરૂપ સમજાવો.
 - 2) શિક્ષક-વિદ્યાર્થી ગુણોત્તર શું છે? પ્રાથમિક શિક્ષણમાં તે શા માટે મહત્વપૂર્ણ છે?
 - 3) શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિની ભૂમિકા અને કાર્યોની ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન-૨(બ) નીચેના પાંચ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે. (૦૫)
- 1) DISE નું પૂર્ણ રૂપ શું છે?
 - 2) શિક્ષકોના વ્યવસાયિક વિકાસ માટેના કોઈ એક કાર્યક્રમનું નામ આપો.
 - 3) UEE શેના માટે વપરાય છે?
 - 4) મૂલ્યાંકન માટેનો એક શાળા-આધારિત માપદંડ જણાવો.
 - 5) શાળા વ્યવસ્થાપન સમિતિના વડા સામાન્ય રીતે કોણ હોય છે?

વિભાગ-૨

- પ્રશ્ન-૩ નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 750 શબ્દોમાં હોવો જોઈએ. (૨૦)
 દરેક પ્રશ્નના 10 ગુણ છે.
- 1) ભારતમાં પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકરણ (UEE) નો ખ્યાલ, મહત્વ અને અવરોધક પરિબલો સમજાવો.
 - 2) સર્વ શિક્ષા અભિયાન (SSA) નું વર્ણન કરો - તેનો ખ્યાલ, ઉદ્દેશો અને અમલીકરણ વ્યૂહરચના.
 - 3) ભારતના પ્રાથમિક શિક્ષણની સરખામણી નીચેના દેશોમાંથી કોઈ પણ બે સાથે કરો: અમેરિકા, જાપાન, ઈંગ્લેન્ડ, ઓસ્ટ્રેલિયા અથવા ફિનલેન્ડ
- પ્રશ્ન-૪(અ) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 125 શબ્દોમાં હોવો જોઈએ. (૧૦)
 દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.
- 1) પ્રાથમિક શાળાઓમાં મધ્યાહન ભોજન યોજનાનો ખ્યાલ અને અમલીકરણ સમજાવો.

- 2) ઓપરેશન બ્લેકબોર્ડ યોજના શું છે? તેના ઉદ્દેશોની ચર્ચા કરો.
- 3) શાળા આધારિત સર્વાંગી મૂલ્યાંકન (SCE) નો ખ્યાલ અને સ્વરૂપ સમજાવો.

પ્રશ્ન-૪(બ) નીચેના પાંચ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે.

(0૫)

- 1) RTE નું પૂર્ણ રૂપ શું છે?
- 2) અભ્યાસક્રમમાં ઉલ્લેખિત SSA અંતર્ગત કોઈ એક કાર્યક્રમનું નામ આપો.
- 3) ગુણોત્સવ શું છે?
- 4) શિક્ષણનો અધિકાર અધિનિયમ ક્યારે અમલમાં આવ્યો?
- 5) કન્યા કેળવણી કાર્યક્રમનો એક ઉદ્દેશ જણાવો.

ENGLISH VERSION

Section-1

Que-1 Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 750 words. Each question carries 10 marks. (20)

- 1) Explain the meaning, concept, need, and nature of educational management. How does it differ from general management?
- 2) Discuss the roles and functions of the District Education Office and the Parent-Teacher Association in school management.
- 3) Describe the planning design and dimensions required for selecting the location of a primary school. What factors should be considered?

Que-2 (A) Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 125 words. Each question carries 5 marks. (10)

- 1) Explain the nature of management in Government schools and Private schools at the primary level.
- 2) What is the teacher-student ratio? Why is it important in primary education?
- 3) Discuss the role and functions of the School Management Committee.

Que-2 (B) Answer the following five questions in short. Each question carries 1 mark. (05)

- 1) What is the full form of DISE?
- 2) Name any one program for the professional development of teachers.
- 3) What does UEE stand for?
- 4) List one school-based criteria for evaluation.
- 5) Who is the head of the School Management Committee typically?

Section-2

Que-3 Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 750 words. Each question carries 10 marks. (20)

- 1) Explain the concept, importance, and resisting factors of Universalization of Elementary Education (UEE) in India.
- 2) Describe the Sarva Shiksha Abhiyan (SSA) - its concept, objectives, and implementation strategies.
- 3) Compare the primary education system of India with any two of the following countries: America, Japan, England, Australia, or Finland.

Que-4 (A) Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 125 words. Each question carries 5 marks. (10)

- 1) Explain the concept and implementation of the Mid-Day Meal Scheme in primary schools.
- 2) What is the Operation Blackboard Scheme? Discuss its objectives.
- 3) Describe the concept and nature of School-Based Comprehensive Evaluation (SCE).

Que-4 (B) Answer the following five questions in short. Each question carries 1 mark. (05)

- 1) What is the full form of RTE?
- 2) Name any one program under SSA mentioned in the syllabus.
- 3) What is “ Gunotsav “ ?
- 4) When was the Right to Education Act enacted?
- 5) List one objective of “ Kanya Kelavani “ program.
